

Yliopistojen hiilineutraalisuus- ja luontotavoitteiden uudelleenmäärittely

Tämän yliopistojen linjauksen tarkoituksena on tarkentaa ja määritellä uudelleen yliopistojen hiilineutraaliustavoite ottaen huomioon kansalliset ja kansainväliset kehykset sekä kasvihuonekaasuprotokolla¹. Suomen valtio toimii ilmastomuutoksen torjumiseksi Pariisin sopimuksen mukaisesti². Ilmastolakiin (423/2022) on kirjattu kansallinen tavoite, jonka mukaan Suomen on oltava hiilineutraali viimeistään vuonna 2035. Suomi on myös sitoutunut Kunming-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen tavoitteisiin³. Kehys sisältää tavoitteet, joiden avulla luontokato pysäytetään ja pyritään kohti luontoposiitiivisuutta.

YLIOPISTOJEN LINJAUS:

1. Nykyinen tavoite *"Opetus- ja kulttuuriministeriön alaiset korkeakoulut tavoittelevat hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä"* on perusteltua muuttaa muotoon: ***"Korkeakoulut vähentävät omia ilmasto- ja luontohaittojaan, tavoittelevat luontoposiitiivisuutta, sekä tukevat kansallisia ja kansainvälisiä luonto- ja ilmastotavoitteita."***
2. Jos yliopisto esittää väittämän hiilineutraaliuudesta, on väittämään sisällytettävä kasvihuonekaasuprotokollaa noudattaen vähintään suorat päästöt, sähkö, lämmitys ja jäähdytysaineet, työ-/liikematkustaminen, vesi, jäte, hankinnat (tavara- ja palveluhankinnat), kiinteistöt (huolto, ylläpito), rakentaminen, sijoitukset sekä kodin ja työpaikan väliset matkat.

Tavoitteiden uudelleenmäärittely tarkoittaa, että hiili- ja luontojalanjälkilaskenta nähdään yliopistoissa myös tutkimuskohteina, joiden periaatteita tarkastellaan kriittisesti ja kehitetään edelleen. Tärkeää on edelleen myös se, että laskenta tukee korkeakoulujen toiminnasta syntyvien ilmasto- ja luontohaittojen vähentämistä ja antaa mahdollisimman kattavaa ja vertailukelpoista tietoa haittojen kehityksestä ja siihen liittyvistä haasteista. Tavoitteena on, että ympäristöasioita käsitellään kokonaisuutena, jossa ilmasto- ja luontotavoitteet otetaan huomioon rinnakkain, tiedostaen mahdolliset ristiriidat ja pyrkien ratkaisemaan niitä. Luontoposiitiivisuustavoitetta on edistettävä sekä yliopistojen omin sisäisin toimenpitein että korkeakoulusektorin yhteistyön ja vaikuttavuuden kautta.

Taustaa ja lisätietoa

LINJAUKSEN LAATIMINEN

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat tehneet yhteistyötä kuluvalle vuosikymmenellä hiilijalanjälkilaskennan kehittämisessä ja hiilineutraalisuustavoitteen kirkastamisessa (Ahonen ym. 2024). Aktiivista vuoropuhelua käydään rehtorineuvostojen Arenen ja Unifin välillä sekä OKM:n kanssa. Toimenpiteiden ja yhteisten laskentamallien konkretisoimiseksi korkeakoulujen yhteistyöverkosto Finn-ARMA:n Kestävä kehitys ja vastuullisuus -ryhmässä on koottu erillinen hiilijalanjälkilaskentaan sekä ilmasto- ja luontotavoitteisiin keskittyvä työryhmä (Finn-ARMA hiili- ja

¹ [Homepage | GHG Protocol](#)

² [Pariisin ilmastosopimus - Ympäristöministeriö](#)

³ Lisätietoja: [Montrealin luontokokous COP15 - Ympäristöministeriö](#)

luontotyöryhmä), joka laati ehdotuksen linjauksesta perustuen kahteen 13.9.2024 ja 14.2.2025 pidettyyn työpajaan.

Linjausta on käsitelty Unifin kestävyys- ja vastuullisuus -työryhmän kokouksissa sekä Unifin rehtorineuvoston kokouksessa 1.10.2025. Linjaukseen on lisäksi saatu kommentteja Kestävyyspaneelilta, Luontopaneelilta ja Ilmastopaneelilta elo-syyskuussa 2025.

HIILIJALANJÄLKILASKENNAN KEHITTÄMISTYÖ

Suomen korkeakoulut tavoittelevat hiilineutraaliutta vuoden 2030 loppuun mennessä Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa vuonna 2020 sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Alkuperäisten sopimusten tekemisen aikaan ei tavoitetta kuitenkaan määritelty tarkemmin: mitä päästökategorioita korkeakoulujen hiilijalanjälkilaskentaan sisällytetään, ja miten tavoitteeseen olisi mahdollista päästä. Sitten laskentamallit ovat kehittyneet ja tietämys tavoitteen merkityksestä lisääntynyt. Alkuperäinen tavoite onkin osoittautunut kapeaksi näkökulmaksi monimutkaisessa ongelmassa. On varmistettava, että tavoitteessa tai sen saavuttamisen väittämässä ei sorruta virheellisiin tai harhaanjohtaviin väitteisiin eli viherpesuun (Kaskeala ym., 2024).

Finn-ARMAn hiili- ja luontotyöryhmän työssä on kartoitettu suomalaisten korkeakoulujen hiilijalanjäljen laskentakohteet ja -tavat. Laskenta pohjaa kasvihuonekaasuprotokollan (GHG Protocol, 2011, 2015) mukaisiin päästökategorioihin (Scope).⁴ Kartoituksen perusteella yhtenevyyksiä löytyy erityisesti päästökategorian (scope) 1 -päästöjen osalta sekä työmatkustuksen osalta. Toisaalta muiden päästökategorian (scope) 3 -päästöjen osalta varianssi on ollut suurta. Palveluhankinnat, lisenssit, terveyspalvelut ja sijoitukset eivät kuulu monenkaan korkeakoulun laskentaan (Ahonen ym., 2024). GHG-protokollassa Scope 3 -päästöt on eritelty viiteentoista eri päästökategoriaan (GHG Protocol, 2015). Kartoituksen pohjalta työryhmä tarkasteli, mitkä päästökategoriat tulisivat olla osa korkeakoulujen hiilijalanjälkilaskentaa GHG-protokollan mukaisesti.

LIEVENNYSHIERARKIA JA ILMASTOKOMPENSAATIOT

Monilla korkeakouluilla suuri osa laskennallisesta hiilijalanjäljestä syntyy tieteelliseen, koulutukselliseen ja tutkimukselliseen työhön liittyvistä toiminnoista. Hankintoja ja ylläpitoa on vaikea merkittävästi vähentää ilman, että se heikentää korkeakoulujen toimintaedellytyksiä. Lisäksi kansainvälisen tutkimustyön edellyttämä työmatkustus – erityisesti lentäminen – sekä sijoitukset aiheuttavat merkittäviä päästöjä.

Hiilineutraaliustavoitetta pyritään saavuttamaan ensisijaisesti vähentämällä hiilidioksidipäästöjä ja sen jälkeen kompensoimalla välttämättömät päästöt hiilensidonnalla. Tämä lähestymistapa noudattaa *lievennyshierarkiaa*: ensisijaisesti pienennetään hiilijalanjälkeä, ja vasta sen jälkeen käsitellään jäljelle jääviä päästöjä kompensoinnin keinoin

⁴ a) scope 1 sisältää kaikki suorat kasvihuonepäästöt, jotka muodostuvat organisaation toiminnan seurauksena
b) scope 2 sisältää kasvihuonepäästöt, jotka aiheutuvat ostetun ja kulutetun energian tuotannosta ja
c) scope 3 sisältää kaikki muut epäsuorat kasvihuonepäästöt, jotka muodostuvat toiminnan seurauksena, mutta päästölähteet itsessään eivät ole organisaation omistuksessa tai hallinnassa.

Hiilineutraalisuustavoitteen asettamisen jälkeen päästöjen hyvittämiseen liittyvä toimintaympäristö ja sääntely ovat muuttuneet. Ympäristöministeriön ohjeen mukaisesti kompensatioiden sijaan tänä päivänä puhutaan *kumoutumisväittämistä* tai *ilmastotukiväittämistä*.⁵

OKM (2022) on linjannut, ettei korkeakoulujen perusrahoitusta tule käyttää kompensointiin. Taloushallinnon koodistossa todetaan: *Lähtökohtana on, että korkeakoulujen taloudellisessa toiminnassa otetaan huomioon EU:n kilpailu ja valtiontukisääntöjen periaatteet. Näihin periaatteisiin sisältyvän ristiinsubventointikiellon mukaan valtion korkeakoululle antama perusrahoitus voidaan kohdistaa vain korkeakoulun julkiseen tehtävään. Tätä tehtävää on määritelty korkeakoulua koskevassa lainsäädännössä.*

EU-tasoinen regulaatio koskien ilmastokompensatioita on viime vuosina tiukentunut ja vapaa hiilimarkkina muuttunut. EU-sääntely on kieltänyt esimerkiksi hiilineutraalisuusväittämät tuote- ja palvelutasolla. Ilmastoyksiköiden laadun parantamiseksi on parhaillaan käynnissä kansainvälisiä aloitteita, kuten Integrity Council for the Voluntary Carbon Market (ICVCM)¹ ja Voluntary Carbon Markets Integrity Initiative (VCMI)².

Mikään toimiva organisaatio ei voi olla tuottamatta päästöjä. Tarkentunut sääntely rajoittaa mahdollisuuksia esittää päästöjen hyvittämiseen perustuvia väittämiä, sillä tarvittavat hiilinielujen sertifiointi- ja rekisteröintimenetelmät ovat EU:ssa vasta kehitteillä. Olennaista on pyrkiä korkeakoululaitokseen, joka ei heikennä ympäristöä – luontoa ja ilmastoa – vaan edistää aktiivisesti ekologista kestävyyttä paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

LUONTOPOSITIIVISUUS

Pelkkä hiilijalanjäljen laskeminen ja hiilipäästöjen vähentäminen on osoittautunut liian kapeaksi näkökulmaksi globaalien ympäristöhaasteiden osalta. Maailmanlaajuinen luontokato ja biogeokemiallisten kiertojen häiriintyminen ovat suuruusluokaltaan vielä merkittävämpiä globaaleja planetaarisia uhkia, joihin ilmastomuutos myös keskeisesti vaikuttaa ja jotka vaativat toimenpiteitä (Richardson ym., 2023).

Luontoposiitivisuus viittaa maailmanlaajuiseen tavoitteeseen pysäyttää ja kääntää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen vuoteen 2030 mennessä (vuoden 2020 tasoon verrattuna⁶) sekä saavuttaa luonnon täysi elpyminen vuoteen 2050 mennessä⁷. Suomen kansallinen luontostrategian luonnoksessa on käytetty muotoilua, jonka mukaan ”Vuoteen 2030 mennessä luontokato on pysäytetty ja luonnon monimuotoisuus alkaa elpyä niin, että vuonna 2035 Suomi on luontoposiitiivinen”. Tavoitteen saavuttamiseksi on keskeistä puuttua luonnon köyhtymisen pääasiallisiin syihin, kuten ekosysteemien muutoksiin, resurssien liikakäyttöön, vieraslajeihin, ilmastomuutokseen ja saastumiseen. Tämä vaatii toimintakulttuurien muutosta myös korkeakouluissa. Suomalaisia korkeakouluja on jo liittynyt kansainväliseen Nature Positive Universities⁸ -verkostoon, jossa korkeakoulut sitoutuvat yhdessä tavoittelemaan luontoposiitiivisuutta.

Korkeakoulujen vaikutukset luonnon monimuotoisuudelle eli luontojalanjälki voidaan laskea niin kutsuttujen ajureiden kautta. Hiilijalanjäljen selvittäminen on yksi välietapeista

⁵ [Vapaaehtoiset hiilimarkkinat - Ympäristöministeriö](#)

⁶ Luontopaneeli ohjeistaa huomioimaan, että ei ole olemassa mitään universaalia tieteellistä vuosiin sidottua luontoposiitiivisuusmääritelmää, vaan vuosiin sitominen on subjektiivinen päätös toisaalta siitä, mitä vertailutilavuotta ja toisaalta mitä tavoitevuotta käytetään.

⁷ [Nature Positive - A Global Goal for Nature](#)

⁸ [Home - Nature Positive Universities](#)

luontojalanjälkilaskennassa, sillä ilmastonmuuton on yksi luontokadon ajureista. Luontojalanjäljen laskenta on kehittyvä menetelmä ja malleja on pilotoitu muun muassa Oxfordin (Bull ym., 2022) ja Jyväskylän (Vainio & El Geneidy, 2021) yliopistoissa. Organisaation luontojalanjäljen selvittäminen auttaa ymmärtämään organisaation (tässä tapauksessa korkeakoulun) suoria ja epäsuoria luontovaikutuksia ja asettamaan SMART-kehikon mukaisia toiminnallisia (mitä tehdään), realistisia, määrällisiä (kuinka paljon tehdään) ja aikaan sidottuja (milloin on tehty) tavoitteita.

Samaan aikaan kun vapaaehtoisessa hiilimarkkinassa on käynnissä perustavanlaatuisia muutoksia, on luontoarvoille syntyvässä oma markkinansa⁹. Ekologinen kompensaatio tarkoittaa ”aiheuttaja maksaa” -periaatetta, jossa organisaatio hyvittää luonnolle aiheuttamansa haitan. Ajatus on, että jos luontoa hävitetään tai heikennetään jossain, sitä suojellaan ja ennallistetaan toisaalla. Ekologisen kompensaation mahdollisuuksia on hyvä selvittää osana korkeakoulujen tiekarttaa kohti luontoposiitivisuutta samalla kun luontohaittoja aktiivisesti vähennetään ja pyritään kohti kestävämpää toimintakulttuuria ja yhteiskuntaa.

Luontoposiitivisuuteen pääseminen edellyttää perustavaa muutosta ihmisten ajattelu- ja toimintatavoissa. Tätä kutsutaan kulttuuriseksi kestävyysmurrokseksi. Pelkkä tieto ei riitä luontoposiitivisuuden saavuttamiseksi, vaan tarvitaan myös ihmisten osallistamista omien arvojensa ja toimintansa reflektointiin ja niiden aktiiviseen muuttamiseen luontoa vähemmän rasittavaan muotoon (Pyykkönen et al. 2024). Tämä muutostyö edeltää luontojalanjäljen pienentämistä, ja onnistuessaan sen seurakset näkyvät luontojalanjäljen mittauksissa.

LOPUKSI

Jokainen korkeakoulu Suomessa tekee työtä ekologisen kestävyysmurroksen hyväksi. Yliopistot ovat sitoutuneet edistämään YK:n kestävä kehityksen tavoitteita (Agenda 2030) ja liittyneet Suomalaisen Tiedekatemian julkilausumaan¹⁰ kestävyysmurroksen vauhdittamiseksi. Ilmasto ja luonto on yksi osakokonaisuus kestävä kehityksen viitekehyksessä, johon kuuluvat laajemmin ekologisen kestävyysmurroksen lisäksi sosiaalisen, taloudellisen-hallinnollisen sekä kulttuurisen kestävyysmurroksen edistäminen.

Lähteitä

Ahonen V., ym. 2024. Carbon neutral higher education institutions: a reality check, challenges and solutions. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 25:9, pp. 293-315. 5.
<https://doi.org/10.1108/IJSHE-11-2023-0515>

Booth, H., ym. 2024. Operationalizing transformative change for business in the context of Nature Positive. In Volume 7, Issue 7, 19 July 2024, Pages 1235-1249

Brax, A. 2018 Ekologinen kompensaatio – Aito apu vai lupa pilata. WWF-lehti 4/2018. Saatavissa:
<https://wwf.fi/wwf-lehti/wwf-lehti-4-2018/ekologinen-kompensaatio-aito-apu-vai-lupa-pilata/>

Bull, J. W., Taylor, I., Biggs, E., Grub, H. M. J., Yearley, T., Waters, H., & Milner-Gulland, E. J. (2022). Analysis: The biodiversity footprint of the University of Oxford. *Nature*, 604(7906), 420–424.
<https://doi.org/10.1038/d41586-022-01034-1>

⁹ [Nature Credits Roadmap to reward nature-positive action and boost private finance](#)

¹⁰ [Julkilausuma - Tiedeakatemia](#)

EC. 2023. European Commission. Green claims. New criteria to stop companies from making misleading claims about environmental merits of their products and services. Saatavissa: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/green-claims_en

Eurooppa-neuvosto. 2025. Pariisin ilmastopöytäkirja. Saatavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/paris-agreement-climate/>

GHG Protocol. 2011. Corporate Value Chain (Scope 3) Accounting and Reporting Standard Supplement to the GHG Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard (e-reader version). Saatavissa: [Corporate-Value-Chain-Accounting-Reporting-Standard-EReader_041613_0.pdf](#)

GHG Protocol. 2015. A corporate accounting and reporting standard. The Greenhouse Gas Protocol. Revised ed. Saatavissa: [ghg-protocol-revised.pdf](#)

IC. The Integrity Council. 2025. Leading the way to high integrity in the Voluntary Carbon Market. Saatavissa: <https://icvcm.org>

Kaskeala N., ym. 2024. Mitä saa sanoa. Compensate Foundation 31.10.2024. Saatavissa: [Mita-saa-sanoa-opas-31.10.2024-Compensate-saatio.pdf](#)

Laine A., ym. 2023. Opas vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden hyviin käytäntöihin : Vapaaehtoisten ilmastotoimien edistäminen ilmastoyksiköillä. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164604>

Nature Positive Initiative. 2025. A Global goal for Nature. Nature positive by 2030. <https://www.naturepositive.org/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Korkeakoulujen taloushallinnon koodisto. OKM/2/500/2018.

Pyykkönen, Miikka, Kaisa Kortekallio, Kaisu Kumpulainen, Mervi Luonila & Sakarias Sokka (2024) Kohti kestävästä kulttuurista. Wisdom Letters 2024(1). <https://doi.org/10.17011/wl/10>

Richardson, J., Steffen W., Lucht, W., Bendtsen, J., Cornell, S.E., et.al. 2023. Earth beyond six of nine Planetary Boundaries. Science Advances, 9, 37. DOI: 10.1126/sciadv.adh2458

Science Based Targets Network. 2025. Empowering companies and cities for credible nature action. Global Commons Alliance. Saatavissa: <https://sciencebasedtargetsnetwork.org/>

Vainio, V., & El Geneidy, S. (2021). *Sustainability for JYU : Jyväskylän yliopiston ilmasto- ja luontohaitat 2020*. Jyväskylän yliopisto. JYU Reports, 13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8988-0>

VCMI. 2025. Driving real-world climate action. Voluntary Carbon Markets Integrity Initiative. Saatavissa: <https://vcmintegrity.org/>

LIITE: Taulukko 13.9.2024 pidetyn Finn-ARMA:n työpajan tuloksista.

Päästökategoria	Kategoria kuuluu korkeakoulun laskenta- ja kompensatiovastuuseen	Muuta huomioitavaa
Sähkö	Kyllä	Laskennassa huomioitava myös ylävirran päästöjen osuus (Scope 3)
Lämmitys	Kyllä	Laskennassa huomioitava myös ylävirran päästöjen osuus (Scope 3)
Jäähdytysaineet	Kyllä	
Työ-/liikematkustaminen	Kyllä	
Vesi	Kyllä	
Jäte	Kyllä	
Hankinnat (tavara- ja palveluhankinnat)	Kyllä	Ostolaskudataan (€) perustuva laskenta on haasteellista: kertoimien ja vähennysten mittaamisen luotettavuus sekä kompensatioväitteiden todentaminen kriittistä.
Kiinteistöt (huolto, ylläpito)	Kyllä	SYK kompensoi omien kiinteistöjen päästöt.
Rakentaminen	Kyllä	
Sijoitukset	Kyllä	
Kodin ja työpaikan väliset matkat	Mahdollisesti/osittain	GHG protokollan mukaan ainakin henkilöstön osuus mukaan laskentaan. Kompensatiovastuuseen sisällyttäminen ratkaistava - GHG olennaisuustarkastelu
Lounasruokailut	Ei	GHG protokolla, yksilön vastuulla
Opiskelijavaihdot	Ei, paitsi jos pakollinen tutkintoon kuuluvana	GHG protokollan ulkopuolella